

bracht; ze aten salamanders en hagedissen. Een ervan ontsnapte.

Een derde ex. bracht een leerling van de Kweek-school mee naar Echt na de vakantie. Een glazen bak werd tot een geschikte verblijfplaats getransformeerd, waar het dier zich oogenschijnlijk op z'n gemak voelde. 't Zonde zich geregeld; bij groote hitte kroop 't echter weg achter de sintelrots. Wanneer men 't deksel even lichtte, schoot het omhoog en deed een poging om te ontsnappen.

Getrommel tegen 't glas deed het kwaad te voorschijn komen. Dan gloeiden de oogjes en bewoog 't gespleten tongetje zich onheilspellend heen en weer.

Jonge kikkers en vliegen liet het onaangeroerd, weshalve besloten werd, het diertje de vrijheid te schenken. Die herkreeg 't verleden week in een bosch te Vlondop, twee dagen na de bovenvermelde vangst aldaar.

Zeer gevoelig voor muziek was ze. Deze eigenschap — 't is bekend — heeft ze dus gemeen met vele Indische slangen. Op hooge pianotonen reageerde ze sterk. Dan ging de voorste helft van 't lichaam omhoog, hield het stijf, alsof ze betooverd was, alleen de tong bewoog. Bij 't spelen van een pianostuk ging het lichaam op en neer, resp. met de hooge en lage toonen. Eenzelfde invloed had een wijsje op de blokfluit.

Zonder over volledige inlichtingen te beschikken, kunnen we dus wel zeggen, dat in de boschen heiderijke streken van Noord- en Midden-Limburg de Gladde Slang voorkomt. Gaarne ontvangen we berichten uit andere plaatsen.

Anders is 't gesteld met de Adder. We hoorden nooit van een vangst in dit gedeelte der provincie, tenminste betrouwbare opgave hebben we niet.

Oudere mensen spreken hier nog vaak van „vergiftige slangen” uit het Broek (heide en moerassen te Echt). Bij 't steken van turf, het halen van heiplaggen, kwam 't vaker voor, dat iemand „gestoken” werd. Dan moest 't wondje terstond en gedurende geruimen tijd uitgezogen worden en 't bloed uitgespuwd. Dat was de eenige remedie. 't Moet al voorgekomen zijn, dat „adders”, verborgen in de turf of de plaggen, met de kar op de boerenerven terecht kwamen. Tamelijk fantastische verhalen doen erover de ronde, b.v. dat de adder, die geslagen werd, langs den stok omhoog kronkelde. Ofschoon zegslui spreken van blauwgrijze slangen, meenen we toch te moeten aannemen, dat 't hoogstwaarschijnlijk gladde slangen waren, die immers ook woedend kunnen worden en bijten. Van sterfgevallen, tengevolge van slangenbeet, hoorde ik nooit.

Nog tijdens den grooten oorlog, ± 1916, werd bij 't turfsteken in 't Heiselaer (Echt) een aantal slangetjes doodgeknuppeld, volgens de werklui „adders”. Ik ben, toen ik ervan hoorde, gaan kijken, maar jammer genoeg was er niets meer te zien. Onmogelijk zou 't niet zijn, dat de adder hier en daar nog wel eens voorkomt. Opgave van eventuele vondsten zou ons dan ook zeer welkom zijn.

* (Ingezonden in de nieuwe spelling).

EEN POSTHUUM WERK VAN PATER ERICH WASMANN S. J.

Toen Pater Wasmann S. J. den 27en Febr. 1931 stierf, zweeg de stem van één der grootste mierenkenners, zweeg een stem, die nog zooveel te vertellen had. Helaas ging deze eminente geleerde heen, zonder ons na te laten een samenvattend werk over het zoo belangwekkende mierenleven. Het aantal publicaties van Wasmann is legio. De meeste werken zijn helaas uitverkocht en zijn bovendien voor den belangstellenden leek moeilijk te vatten. Velen hoopten, dat W. nog eens 't voorbeeld zou volgen van andere groote mierenbiologen, die ons prachtige, samenvattende werken schonken, die niet alleen voor den vakgenoot beteekenis hebben.

Waarom hoopten velen dit, indien er reeds goede boeken op dit gebied bestaan?

Omdat W. een geheel eigen plaats innam in de rij der mierenkenners, omdat W. de gave bezat te schrijven zoo, dat iedere belangstellende hem volgen kan, zonder dat 't werk ook maar iets aan wetenschappelijke waarde inboet, omdat W. niet stil bleef staan bij de feiten, hoe merkwaardig ook op zich zelf, maar trachtte door te dringen in 't hoe en waarom op een geheel eigen wijze.

Hoe gelukkig mogen wij ons dus prijzen, nu 3 jaar na den dood van Wasmann als „Opus posthumum” verschenen is „Die Ameisen, die Termiten und ihre Gäste.” *

Het is een onmogelijkheid in een korte aankondiging een overzicht te geven van den rijken inhoud van dit prachtvolle, rijk geïllustreerde werk. Prachtig van opzet is al direct de inleiding „Ein Blick auf die Insectenstaaten”, waarin scherp gemarkeerd worden de verschillen tusschen den bijenstaat eenerzijds en den mieren- en termietenstaat anderzijds. Niet alleen worden deze verschillen aangegeven, maar W. tracht er een verklaring van te geven. De visie, die deze groote geleerde steeds heeft, is van een opvallende originaliteit en een diepheid, die telkens weer treft en welk hoofdstuk men ook leest, steeds boeit dit werk ons door zijn karakteristieke inhoud en schilderachtigen stijl.

Ik beschouw 't, als één der allerbeste werken, die ik ken over mieren en termieten, als een rijpe vrucht van het levenswerk van Wasmann.

Wij mogen naast Pater Wasmann Pater Schmitz wel zeer dankbaar zijn, die de uitgave van dit werk heeft verzorgd. Niemand beter dan hij had met meer kennis dit werk kunnen verrichten, niemand had piëteitvoller kunnen samenstellen „Nachruf statt Vorwort”. Moge dit deel, dat zoo veel gegevens bevat over 't leven van W., evenveel gelezen worden als 't werk zelf.

G. H. WAAGE.

* Die Ameisen, die Termiten und ihre Gäste. Vergleichen-
de Bilder aus dem Seelenleben von Mensch und Tier. Mit
einem Nachruf, 125 Illustrationen und 9 Kunstbeilagen sowie
einem Bildnis des Verfassers. Hrsg. von H. Schmitz S. J.
Regensburg 1934, Verlag vorm. G. J. Manz. M 3.50,
geb. M 5.—.